

Στο Πορτρέτο Τατιάνας Α., του 2002, στο αριστερό μέρος του γνωστού στραβοχυμένου καναπέ του εργαστηρίου του, κάθεται η Τατιάνα Αβέρωφ, κόρη του Ευάγγελου Αβέρωφ, ψυχολόγος, συγγραφέας και διευθύντρια της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ του Μετσόβου. Ο χώρος δεξιά, πάτωμα και τοίχος, δυσανάλογα ακατοίκητος και με υπαινικτικές ενδείξεις ζωής: πίσω από τον καναπέ, ένα κομοδίνο με μισάνοιχτα συρτάρια. Η γυναικεία φιγούρα στον πίνακα του Ρόρρη είναι περιστοιχισμένη στον πίσω τοίχο από ιδιαίτερα σηματοδοτημένες φωτογραφίες. Φωτογραφία ενός Πανταζή, αγαπημένου έργου του πατέρα της, ασπρόμαυρη φωτογραφία των γονιών της νιόπαντρων, φωτογραφία της Τατιάνας, το Μέτσοβο χιονισμένο, μια μικρή γκραβούρα του 19ου αιώνα από το εργαστήριο του ζωγράφου και, στην άλλη άκρη, διακριτικά, φωτογραφία του πατέρα της σε νεαρή ηλικία, σαν να επιστατεί τα πάντα. Το μοντέλο καθισμένο στην αριστερή γωνία του καναπέ, με το δεξί χέρι χαλαρά ριγμένο στο μπράτσο του και το αριστερό σε σύσπαση, σαν να τον ξύνει. Ο Ρόρρης ήθελε να δώσει διφορούμενη διάσταση στην ερμηνεία του πορτρέτου. Στα χείλη της νεαρής γυναίκας διαγράφεται ένα ανεπαίσθητο χαμόγελο συγκατάβασης και θεώρησης αφ' ύψηλου. Ο αυχέννας, έχοντας κλίση προς τα πίσω, το κεφάλι σε μια κίνηση προς τα πίσω προτάσσει το λαιμό, σαν το μοντέλο να βλέπει τον θεατή από ψηλά. Η ψυχολόγος Τατιάνα Αβέρωφ σε απευθείας "εικαστική ψυχοθεραπεία" στο ντιβάνι του Γιώργου Ρόρρη. Το έργο δημιουργήθηκε ειδικά για την έκθεση της Πινακοθήκης Αβέρωφ "Διαγράφοντας το σήμερα, το αύριο, το χθες, αφιέρωμα στο νομό Ιωαννίνων", το 2002.

Μια ζεστή μέρα, 1996

Στο Μια ζεστή ημέρα, μια νεκρή φύση εμπνευσμένη από έργο του Περικλή Πανταζή, κυριαρχούν τα ευλογημένα φρούτα του καλοκαιριού, με το ζουμερό καρπούζι να καταλαμβάνει όλο το πλάτος του πίνακα. Ο Φασιανός χαίρεται με την απλή ευχαρίστηση που του προσφέρουν ο ήλιος, τα αρώματα, τα φρούτα, οι χυμοί, η ομορφιά της καθημερινότητας που αποδίδονται με πλούσιο μεστό χρώμα, ζωηρό και λαμπερό, η χαρά της ζωής, καθώς το φως προστίθεται με μικρές κοφτές πινελιές, χωρίς τίποτε να σκιάζει τη φωτεινότητά του στην απόδοση των όγκων. Το έργο φιλοτεχνήθηκε ειδικά για την έκθεση-αφιέρωμα της Πινακοθήκης Αβέρωφ στον Περικλή Πανταζή, το 1996.

Το κορίτσι με τα περιστέρια, πριν από το 1879

ηθογραφική-ρεαλιστική ζωγραφική της εποχής του.

Το Κορίτσι με τα περιστέρια πρέπει να φιλοτεχνήθηκε τον τελευταίο χρόνο της παραμονής του ζωγράφου στο Μόναχο, το 1879, όπως συμπεραίνεται από τη σύγκριση με άλλο χρονολογημένο πίνακα του ίδιου, τα Κουνέλια που φυλάσσεται στην Εθνική Πινακοθήκη.

Το λιμάνι του Βόλου, π. 1890

Στο έργο Το λιμάνι του Βόλου, μια από τις πολλές παραλλαγές του θέματος, ο Βολανάκης δίνει μια νυχτερινή εικόνα του λιμανιού, όπου στο φεγγαρόφωτο περιπατητές απολαμβάνουν τη βόλτα τους στην αποβάθρα πεζοί ή με αμαξάκι. Αριστερά επάνω στις γραμμές κινείται ένα ιππήλατο βαγόνι, ενώ στη θάλασσα δεσπόζει ένα μεγάλο καράβι και μερικά μικρότερα αριστερά. Πρωταγωνιστικό ρόλο στη σύνθεση παίζουν οι απεικονίσεις των πλοίων, καθώς –λουσμένα στο φως του φεγγαριού– αναδεικνύουν τη λεπτολόγο περιγραφή στην οποία καταφεύγει ο Βολανάκης για την απόδοση των “πλοιογραφιών” του. Παρόλο που η χρωματική κλίμακα είναι περιορισμένη λόγω της νύχτας, η έντονη αντίθεση μεταξύ σκοτεινών και φεγγαρόλουστων μερών, δίνει ρομαντικό χαρακτήρα στο έργο και μια ηρεμία που συναντάται συχνά στις θαλασσογραφίες του.

Τα πρώτα βήματα, Γεώργιος Ιακωβίδης

Το έργο Τα πρώτα βήματα συγκαταλέγεται στα σημαντικότερα του Ιακωβίδη. Πρέπει να φιλοτεχνήθηκε γύρω στο 1889, εποχή που σηματοδοτεί μια μεγάλη στροφή στη ζωγραφική του, ως προς την τεχνοτροπική απόδοση του θέματος μέσα από τον κυρίαρχο ρόλο του φωτός, όπως αυτός διαμορφώθηκε στη Γερμανία στο τέλος του 19ου αιώνα. Το φως που εισχωρεί στο δωμάτιο διαχέεται σε ολόκληρο το χώρο, δίνοντας ιδιαίτερη λάμψη στα σημεία που πέφτει (στο μωρό, το κεφάλι και την άκρη του χεριού του κοριτσιού) διαγράφοντας τα περιγράμματα, ενώ οι φωτοσκιάσεις πλάθουν με ακρίβεια τις λεπτομέρειες των προσώπων, των ενδυμάτων και των επίπλων. Ο χειρισμός αυτός θα οδηγήσει τον Ιακωβίδη σε μια περισσότερο ελεύθερη και φωτεινή ζωγραφική, που τον συνδέει με τους πιο προοδευτικούς ζωγράφους της Γερμανίας, τους λεγόμενους Γερμανούς ιμπρεσιονιστές

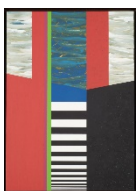

Κορμοί δέντρων, 1963

Από το 1958 ο Βακαλό κατευθύνθηκε προς μια αφαίρεση σε συνδυασμό με έναν κόσμο ιδιαίτερο, φανταστικό και συναρπαστικό, ο οποίος αντλεί στοιχεία από τη φύση, όπως μαρτυρούν τα έργα της σειράς «Κορμοί δέντρων» της δεκαετίας του 1960. Οι τίτλοι που παραπέμπουν σε δέντρα, όπως Κορμός Λεύκας ή Φλοιός δέντρου, αποτελούν μια πρόφαση για να αναπτύξει ο ζωγράφος, άλλοτε με κάθετες και οριζόντιες, άλλοτε με εκτάσεις χρώματος που διαδέχονται η μια την άλλη, και άλλες φορές με ομόκεντρα μοτίβα, διαφάνειες στο χρώμα και ρευστότητα στη σύνθεση, την προσωπική του εκδοχή της αφαίρεσης. Στη σειρά αυτή αντιστοιχεί και το Κορμοί δέντρων, του 1963.

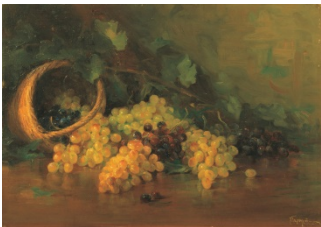

Τρία ανοίγματα, 1996 Ζούνη όπυ

Το ατελιέ του ίδιου του ζωγράφου

Το Ατελιέ απεικονίζει την πρόσοψη του εργαστηρίου του Περικλή Βυζάντιου στην Πλάκα, όπου παρέμεινε οκτώ χρόνια (1920-1928). Η απεικόνιση του χώρου όπου γεννήθηκε η καλλιτεχνική ομάδα «Ατελιέ», είναι καρπός γόνιμης σύζευξης τόσο των εμπειριών που απέκτησε στο Παρίσι, όσο και των ερευνών του για την απόδοση της ελληνικής υπαίθρου. Ο πίνακας είναι οργανωμένος σε σχηματοποιημένες μορφές.

Νεκρή φύση με φρούτα Γεραλίας Λουκάς

Στη Νεκρή Φύση με φρούτα διακρίνονται η ακαδημαϊκή παιδεία του κοντά στους δασκάλους του Νικηφόρο Λύτρα, Γεώργιο Ιακωβίδη και Γεώργιο Ροϊλό, καθώς και η σχεδιαστική του ικανότητα στην απόδοση των εικονογραφικών τύπων. Για την απόδοση του θέματος χρησιμοποιεί, όπως στα περισσότερα έργα του, πλούσια και ευχάριστα χρώματα που εδώ αποδίδουν ρεαλιστικά τα σταφύλια, τα οποία ξεχύνονται από το καλάθι και φωτίζουν τον πίνακα, ενώ στο βάθος τα αμπελόφυλλα διαμορφώνουν ένα σκούρο φόντο.

Το σπίτι που ονειρεύεται, π. 1929-1931 Οικονόμου Μιχαήλ

Το σπίτι που ονειρεύεται είναι από τα πιο χαρακτηριστικά έργα του καλλιτέχνη, που εκφράζουν την προσωπική του αντίληψη για την απόδοση του τοπίου. Ανήκει στην τελευταία περίοδο της ζωής του (1929-1931), τότε που επισκέπτεται συχνά την Ύδρα. Η δυναμική εκφραστική λειτουργία του χρώματος, παρά το ότι χρησιμοποιούνται χαμηλοί τόνοι, ευαίσθητοι και απαλοί που προσδίδουν στο έργο κάποιο λυρισμό, αγγίζει εκπνευστικές αποδόσεις, καθώς οι χρωματικές εντάσεις είναι συνυφασμένες με την έκφραση των αισθημάτων και των συγκινήσεων.

Ολλανδία, 1991 / (Αλεξάνδρεια 1933)

Η δημιουργία των έργων του Κατζουράκη συχνά προκαλείται από οπτικά ερεθίσματα, που διεγείρουν τη φαντασία και το συναίσθημά του. Αυτό συμβαίνει και με το έργο Ολλανδία, του 1991, όταν ο καλλιτέχνης περνώντας από την Ολλανδία, σε ένα δρόμο μέσα από το δάσος, ένα συγκεκριμένο οπτικό ερέθισμα του έδωσε την αφορμή για τη δημιουργία της γεωμετρικής αυτής σύνθεσης από χαράξεις, επίπεδα, γεωμετρικά σχήματα και χρώματα.

Στην Προσωπογραφία Γεωργίου Μ. Αβέρωφ απεικονίζεται ο Γεώργιος Μ. Αβέρωφ (1867-1939), ανιψιός του εθνικού ευεργέτη και στενός συνεργάτης του Ελευθέριου Βενιζέλου. Ο Παρθένης, τιμημένος από τις δημοκρατικές κυβερνήσεις, θα εξακολουθήσει να απολαμβάνει την αναγνώριση και την καθιέρωση ως επίσημος ζωγράφος της προοδευτικής ανώτερης αστικής τάξης ολόκληρη τη δεκαετία του 1930, ακόμη και μετά την επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος του Μεταξά. Με το διαμορφωμένο πλέον προσωπικό ύφος του, αποδίδει το Γεώργιο Μ. Αβέρωφ σε μπούστο που προβάλλει σε ωσειδές, σχεδιασμένο από τον ίδιο, πλαίσιο. Λιτά και διαφανή χρώματα που πνευματικοποιούν το περιεχόμενο του πίνακα, καθαρό και απλοποιημένο σχέδιο, που προς το τέλος της δεκαετίας γίνεται περισσότερο γωνιώδες, ανταποκρίνονται στην ιδεαλιστική αντιρεαλιστική απόδοση του απεικονιζομένου, ο οποίος σχεδόν ταυτίζεται με το φόντο που παίζει κυρίαρχο ρόλο. Θα πρέπει ίσως να επισημανθεί ότι το ωσειδές πλαίσιο που περιβάλλει την προσωπογραφία λειτουργεί ως “δόξα” με σκοπό να τονίσει την προσωπικότητα του εικονιζομένου.

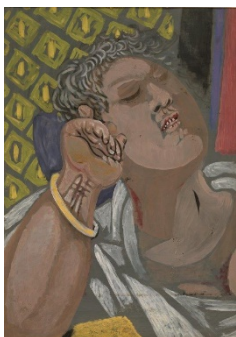

Η απόδοση της ανθρώπινης μορφής απασχόλησε συστηματικά τον Τέτση από τα σπουδαστικά του ακόμη χρόνια. Στην Προσωπογραφία γυναίκας, όπως και σε άλλα πορτρέτα, ο ζωγράφος εξερευνά την οντότητα της γυναίκας την οποία αποκαλύπτει μέσα από τη διττή υπόστασή της, την ψυχική αλλά και τη σωματική, καθώς αποδίδεται μνημειακή με όλο τον όγκο που μπορεί να της προσδώσει το πλούσιο, πυκνό μαύρο χρώμα του φορέματός της, αλλά και η εκφραστικότητα των κινήσεων των χεριών με τους φωτεινούς τόνους, που προβάλλουν στο μαύρο. Με αυτή την έντονη και πλούσια χρωματική γκάμα αποδίδει και το πρόσωπο της γυναίκας που προβάλλει στο έντονο κόκκινο του φόντου, το οποίο συμμετέχει ενεργά στη σύνθεση. Διαρθρωμένο σε ορθογώνια χρωματικά επίπεδα, τονίζει περισσότερο την καμπυλότητα του σώματος της γυναίκας, την υλικότητά της, την αισθησιακή της παρουσία.

Στην Προσωπογραφία της Καπετάνισσας ο Σπυρίδων Προσαλέντης προσπάθησε να προσεγγίσει και να αποδώσει τον εσωτερικό κόσμο της γυναίκας. Με ρεαλιστικά στοιχεία, έντονη φωτισκίαση και κάποια σκληρότητα στο σχέδιο αποδίδει το αγέρωχο πρόσωπό της και την υπερήφανη ματιά της. Το έργο κινείται στο ρεαλιστικό πνεύμα της εποχής και πιθανότατα συνιστά παραγγελία που δόθηκε από τους απογόνους της γυναίκας προκειμένου να δοθεί έμφαση στις αρετές και τη γενναιότητα της καπετάνισσας οι οποίες αποδίδονται από τον καλλιτέχνη με άμεσο και γλαφυρό τρόπο.

Στην Παλιά στέγη απεικονίζεται ένας κόσμος λεηλατημένος από τη φθορά και την εγκατάλειψη. Μισοσπασμένα κεραμίδια, φαγωμένα καδρόνια και πέτρες, με εμφανή τα σημάδια του χρόνου, προβάλλουν σε πυκνή σύνθεση στο εκτυφλωτικό φως ενός πάλλευκου μουσαμά. Με σκιαγραφική λιτότητα στην απεικόνιση των διάφορων στοιχείων του πίνακα και την ιδιότυπη σχεδόν μονοχρωματική απόδοση των επιφανειών, επιτείνεται η αίσθηση της απουσίας και της σιωπής που οδηγεί πέρα από τον κόσμο της πραγματικότητας, σ' ένα χώρο μεταφυσικό, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η ποιητική πρόκληση της αντικειμενικότητας.

Ο Αναπαυόμενος άνδρας, έργο του Χατζηκυριάκου-Γκίκα από το 1941, αποτελεί μια σύνθεση αισθητικών απόψεων, τόσο όσων γνώρισε με την επαφή του με τα έργα του Matisse και του Picasso στο Παρίσι, όσο και των προσωπικών του θέσεων πάνω στη θέαση του παρελθόντος μέσα από την οπτική του παρόντος. Ο άνδρας που αναπαύεται ακουμπώντας νωχελικά στο χέρι του, απεικονίζεται σε έναν εσωτερικό χώρο, προβάλλοντας σε μια επιφάνεια, που κλείνει ο πλούσιος διάκοσμος του φόντου. Ο καλλιτέχνης σε αυτό το έργο απομακρύνεται από την κυβιστική αντίληψη ανάλυσης του θέματος σε πολλαπλά επίπεδα. Αντίθετα, υιοθετεί συνειδητά μια ολική σύνθεση της μορφής, την οποία αποδίδει απλά και αβίαστα, καθώς τον ενδιαφέρει η απλή αλήθεια που εκφράζει, το βασικό της νόημα. Μνημειακή, με ανατολίτικη απάθεια, καταλαμβάνει όλο το μέγεθος του έργου.

Η Προσωπογραφία του Γεωργίου Νάζου είναι το πορτρέτο του αδελφού της συζύγου του Γύζη, διευθυντή του Ωδείου Αθηνών. Σε μια όχι και τόσο συνηθισμένη για απόδοση προσωπογραφίας στάση, ο Γεώργιος Νάζος απεικονίζεται από το ζωγράφο κατά πλάγια όψη, μέσα σε σκούρο φόντο, το οποίο ταυτίζεται σχεδόν με το μαύρο ένδυμά του. Μόνο το πρόσωπο λάμπει μέσα στο φως, το οποίο αναδεικνύει, όχι μόνο περιγραφικές λεπτομέρειες στα μάτια, στα μαλλιά, στο μέτωπο, στα γένια, αλλά γίνεται και το ρεαλιστικό στοιχείο με το οποίο συλλαμβάνεται η διάθεση της στιγμής. Αποτέλεσμα είναι η ομοιότητα του πορτρέτου με τον απεικονιζόμενο να αποκαλύπτεται, όχι ως ένα εξωτερικό επιφανειακό στοιχείο, αλλά ως έκφραση του εσωτερικού του κόσμου και του πνευματικού του περιεχομένου.